

FAGPLAN PERSONFORSIKRING 2019

Finansnæringens
autorisasjonsordninger

Autorisasjonsordningen i
personforsikring

• INNHOLD

DEL 1

INFORMASJON OM FAGPLANEN	4
: 1. BAKGRUNN OG FORMÅL MED FAGPLANEN	4
: 2. OVERSIKT OVER INNHOLD	5
: 3. MÅLET ER Å BENYTTE KOMPETANSEN I KUNDEMØTER	6
: 4. KRAV TIL BESTÅTT OG TIDSBEGRESNING	6
: 5. OPPLÆRINGSMATERIELL	6
: 6. KARTLEGGINGSTEST	6
: 7. KUNNSKAPSNIVÅER	7

DEL 2

EMNEOMRÅDER FOR PERSONFORSIKRINGSRÅDGIVERE	8
: 1. EMNEOMRÅDE: GRUNNLEGGENDE FORSIKRINGSKUNNSKAP	8
<i>Oversikt og bakgrunn:</i>	8
Fagemne 1.1. Hva er forsikring?	9
Fagemne 1.2. Forsikring og samfunnsansvar	9
Fagemne 1.3. Sentrale begreper	10
Fagemne 1.4. Forsikringsøkonomi	10
: 2. EMNEOMRÅDE: PERSONLIG ØKONOMI	11
<i>Oversikt og bakgrunn:</i>	11
Fagemne 2.1. Skatt for personkunder	11
Fagemne 2.2. Økonomisk planlegging	12
Fagemne 2.3. Arv, ekteskap, samboerskap og mindreårige	13
Fagemne 2.4. Ytelser ved arbeidsledighet, sykdom, uførhet og død	14
: 3. EMNEOMRÅDE: RÅDGIVING I PERSONFORSIKRING	16
<i>Oversikt og bakgrunn:</i>	16
Fagemne 3.1. Behovskartlegging og anbefaling	16

: 4. EMNEOMRÅDE: PERSONFORSIKRINGSPRODUKTER	18
<i>Oversikt og bakgrunn:</i>	18
Fagemne 4.1. Produktbestemmelser	19
Fagemne 4.2. Barneforsikring	20
Fagemne 4.3. Ulykkesforsikring	22
Fagemne 4.4. Uføreforsikring (kapital, rente)	23
Fagemne 4.5. Dødsfallsforsikring/livsforsikring	25
Fagemne 4.6. Kritisk sykdom/alvorlig sykdom	26
Fagemne 4.7. Helseforsikring/behandlingsforsikring	27
Fagemne 4.8. Arbeidsledighetsforsikring	29
Fagemne 4.9. Egenbetalt gruppelivsforsikring via jobb eller forening	30
: 5. EMNEOMRÅDE: RISIKOVURDERING OG HELSEVURDERING	30
<i>Oversikt og bakgrunn:</i>	30
Fagemne 5.1. Helsevurdering	31
: 6. EMNEOMRÅDE: REGELVERK FOR PERSONFORSIKRINGSRÅDGIVERE	32
<i>Oversikt og bakgrunn:</i>	32
Fagemne 6.1. Forsikringsavtaleloven for personforsikring	33
Fagemne 6.2. Lov om forsikringsformidling (felles fagemne med skadeforsikring)	35

DEL 3

TVERRGÅENDE EMNER	36
: 1. TVERRGÅENDE EMNE: GRUNNLEGGENDE REGELVERK	36
<i>Oversikt og bakgrunn:</i>	36
Tverrgående fagemne 1.1. Grunnleggende lovforståelse	36
Tverrgående fagemne 1.2. Særlige relevante offentligrettslige bestemmelser	38
Tverrgående fagemne 1.3. Særlige relevante privatrettslige bestemmelser	39
: 2. TVERRGÅENDE EMNE: ETIKK OG GOD SKIKK	40
<i>Oversikt og bakgrunn:</i>	40
Tverrgående fagemne 2.1. Ethiske begreper	41
Tverrgående fagemne 2.2. Ethiske prinsipper	41
Tverrgående fagemne 2.3. Ethiske dilemmaer	42
Tverrgående fagemne 2.4. Etikk og tilbakemeldingskultur	42
Tverrgående fagemne 2.5. Profesjonsetikk	43
Tverrgående fagemne 2.6. God skikk	43

DEL 1

INFORMASJON OM FAGPLANEN

: 1. BAKGRUNN OG FORMÅL MED FAGPLANEN

I 2015 ble det utviklet en fagplan som beskriver minimumskravene til kompetanse hos personforsikringsrådgivere i privatmarkedet som en anbefalt kompetansestandard for bedriftenes opplæringsopplegg.

Beslutningen ble tatt fordi en felles fagplan

- legger grunnlag for økt legitimitet og gjør næringen bedre forberedt på eventuelle myndighetskrav
- gir mulighet til en viss selvregulering og gå lenger enn lovverket krever det er nødvendig. Aktuelle temaer i fagplanen gir mulighet for å ligge i forkant mht. temaer som kan gi negativt fokus på bransjen
- danner grunnlag for mer systematisk faglig utvikling og utvikling av målrettet opplæringsopplegg for
  - leverandører av opplæringstjenester som leverer til bransjen
  - bedriftene i bedriftsinterne opplegg
- formaliserer krav på tvers av bedrifter, som er en fordel for alle:
  - Kunden bør få tilnærmet like behandling uavhengig av selger/rådgiver og bedrift
  - Trygghet for selgere/rådgivere
  - Stordriftsfordeler
- gjør det enklere å etablere en felles godkjenning/autorisasjon

FRA FAGPLAN TIL AUTORISASJONSORDNING

Styret i FinAut besluttet i mars 2018 å opprette en autorisasjonsordning i personforsikring for å imøtekomme bedriftenes ønsker om en felles bransjeautorisasjon. I forbindelse med implementeringen av forsikringsdistribusjonsdirektivet (IDD) i norsk lov, er kravet til dokumentasjon av kompetanse styrket.

Med utgangspunkt i eksisterende fagplan, er innholdet revidert av fagrådet for personforsikring, og dekker kravene som IDD stiller til rådgivere som distribuerer forsikring til forbrukere. Det er avgjørende for kundene at alle som arbeider med rådgivning i personforsikring, har den nødvendige minstekompetanse og etterlever God skikk. Det er også viktig for den alminnelige tillit som finansnæringen er avhengig av. En felles kompetansestandard og testing i et kontrollert miljø bidrar til legitimitet og troverdighet.

For å bli autorisert må kandidaten blant annet bestå en omfattende kunnskapsprøve. Hensikten med kunnskapsprøven er å dokumentere fagkunnskap. Fagplanen for kunnskapsprøven gir kandidaten en oversikt over faginnhold, stoffomfang, kunnskapskrav og kunnskapsnivå. Fagplanen gir også grunnlag for å utvikle relevante opplæringsopplegg.

Fagplanen er et dynamisk dokument. Fra publisering av endret fagplan vil det gå tre måneder før kandidatene testes i nytt eller endret stoff. Siste versjon finnes alltid tilgjengelig på www.finaut.no.

: 2. OVERSIKT OVER INNHOLD

Fagplanen definerer minimumskrav til generell fagkunnskap som forventes av kompetente rådgivere i personforsikring for privatmarkedet.

I Del 2 beskrives både felles emner med skadeforsikring, felles emner med AFR/Kreditt og særemner for personforsikring.

I Del 3 beskrives tverrgående emner som er felles for alle ordningene i finansnæringens autorisasjonsordninger.

Felles emner henviser til emner som er felles med en eller flere ordninger. Hvis man har gjennomført en eller flere av disse kan tilsvarende emner utelates i opplæringen, og man får fritak for disse emnene i kunnskapsprøven.

Fra FinAuts spørsmålsdatabase trekkes det et fast antall oppgaver etter et bestemt uttrekksmønster. Kandidaten tildeles en kunnskapsprøve med definert uttrekk fra de emnene vedkommende skal ha.

Oversikt over emneområder i personforsikring for privatmarkedet og fellesområder med øvrige ordninger (antall oppgaver i kunnskapsprøven i parentes):

Del 2 : Emneområder	1. Grunnleggende forsikringskunnskap (10)	GOS-godkjente har gjennomført dette emnet
	2. Personlig økonomi (15)	AFR/Kreditt- autoriserte har gjennomført dette emnet
	3. Rådgivning og behovs-avdekking i personforsikring (10)	Særemne
	4. Personforsikringsprodukter (20)	Særemne
	5. Risikovurdering og helsevurdering (5)	Særemne
	6. Regelverk og bransjeavtaler for personforsikringsrådgivere (10)	6.1 særemne GOS-godkjente har gjennomført fagemne 6.2
Del 3: Felles tverrgående emner	• God skikk ved rådgivning og annen kundebehandling og etikk (15)	GOS-godkjente/AFR- autoriserte/ Kreditt- autoriserte har gjennomført dette emnet
	• Generelt regelverk (5)	GOS-godkjente/AFR- autoriserte/ Kreditt- autoriserte har gjennomført dette emnet

: 3. MÅLET ER Å BENYTTE KOMPETANSEN I KUNDEMØTER

Næringen vektlegger at rådgivere har fagkunnskap og ferdigheter som til sammen gir en helhetlig anvendbar kompetanse til beste for kunden. Fagkunnskap er en forutsetning for god praksis, men er i seg selv ikke nok til å gi god praksis. FinAut anbefaler at opplæring tilrettelegges på en slik måte at rådgiverne får anvendt kunnskapen og trent på en mest mulig praksisnær måte i tråd med God skikk, næringens standard for kundemøter. Praktisk kompetanse testes gjennom en praktisk prøve. Felles rammeverk og sensorveiledning vil bli utarbeidet.

Relevante metoder som kan brukes i opplæringen er:

- Eksempler fra praksis
- Caseoppgaver
- Rollespill
- Trening
- Felles diskusjon
- Medlytt

: 4. KRAV TIL BESTÅTT OG TIDSBEGRESNING

Grensen for bestått på kunnskapsprøven er minst 70 % korrekte svar på prøven totalt sett. I tillegg må kandidaten ha minst 50 % korrekte svar på hvert av emneområdene. *

Tidsramme ved avleggelse av hele kunnskapsprøven er 150 minutter.

- For emneområdene «Personforsikringsprodukter» og «Risikovurdering og helsevurdering» gjelder samlet sett 50 % kravet. Det samme gjelder også for tverrgående emner (etikk, God skikk og generelt regelverk).

: 5. OPPLÆRINGSMATERIELL

Nødvendig lærestoff (pensum) er bedriftenes ansvar – eventuelt i samarbeid med de utdanningsleverandører som bedriftene velger. Når det gjelder etikk og God skikk, er det gjort et unntak mht. pensum for å sikre felles faglig ståsted og felles begrepsapparat. Felles pensum som skal danne grunnlag for opplæringsmaterieell / aktiviteter er:

- Mot og tillit – Etikk for rådgivere/selgere i finansbransjen
- God skikk kommentarutgave
- Animasjon om God skikk
- Annet God skikk-materieell, som videoer til hver enkelt regel og quiz.

Hvis etikk og God skikk er gjennomført i en annen ordning, kan dette utelates sammen med grunnleggende regelverk som til sammen utgjør tverrgående emner.

: 6. KARTLEGGINGSTEST

Alle kandidater vil få tilgang til en kartleggingstest. Kartleggingstesten er realistisk med like mange oppgaver og samme tidsramme som kunnskapsprøven. Hensikten med kartleggingstesten er å gi kandidaten en indikasjon om opplæringsbehov, samt et bilde av innhold, vanskelighetsgrad og tidsbruk i selve kunnskapsprøven. For mange kandidater er det også nyttig å trene på flervalgsoppgaver som testform, og å bli kjent med brukergrensesnittet som benyttes på kunnskapsprøven.

: 7. KUNNSKAPSNIVÅER

Emner i fagplanen vil kreve ulike nivåer av kunnskap:

- Nivåene beskriver hvilken kompleksitet kunnskapen skal beherskes på.
- Nivåene bygger på hverandre. Har man kunnskap på nivå 2 så har man også kunnskap på nivå 1.
- Delemner som skal testes på nivå 2 kan også ha oppgaver som er på nivå 1.
- Kunnskapsnivåer er spesifisert under hvert delemne i fagplanen.

Kunnskapsnivåer	Beskrivelse – noen stikkord
NIVÅ 1: Fakta	<ul style="list-style-type: none"> • Huske eller gjengi informasjon, fakta, begreper, definisjoner og prinsipper • Vite at noe er som det er • Kjennskap til fakta og metoder
NIVÅ 2: Forståelse	<ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal kunne forstå sammenhengen i en problemstilling eller forholdet mellom ulike størrelser og begreper • Forstå meningen eller hensikten med noe • Ofte vil det gjelde omforming eller oversettelse av informasjonen, ikke bare å gjengi faktabasert kunnskap • Det å bruke en gitt tabell til å se hvilken aldersgruppe som sparer mest, vil være eksempel på forståelse
NIVÅ 3: Anvendelse	<ul style="list-style-type: none"> • Ved anvendelse skal kandidaten selv finne ut hvilken metode eller prinsipp som kan brukes for å løse oppgaven. • Identifisere en kjent situasjon/problem og bruke hensiktsmessig kunnskap eller en metode • Forutsi/anslå (eller resonnerer seg fram til) sannsynlige hendelser fra gitte betingelser. • Å utføre en utregning basert på oppgitte verdier i en problemstilling er et eksempel på anvendelse. • Anvende relevant kunnskap som grunnlag for god og riktig rådgivning i møtet med kunder.

DEL 2

EMNEOMRÅDER FOR PERSONFORSIKRINGS- RÅDGIVERE

: 1. EMNEOMRÅDE: GRUNNLEGGENDE FORSIKRINGSKUNNSKAP

Oversikt og bakgrunn:

Emneområdet er grunnmuren for tilegnelse av videre kunnskap innenfor områdene skadeforsikring og personforsikring.

Emneområdet er felles for både skadeforsikring og personforsikring. Kandidater som er godkjente selgere/rådgivere i skadeforsikring kan se bort fra dette emneområdet.

Emneområdet skal gi en innføring i og forståelse av hva forsikring er, og hvorfor vi tilbyr skadeforsikring og personforsikring til privatkunder. Kandidatene skal få kjennskap til forsikringsnæringens historie og utvikling, samt forstå grunnprinsippene i forsikring. Videre skal kandidaten forstå betydningen av det kollektive samfunnsansvaret som gjelder alle aktører; myndighetene, selskapene, selger og rådgiver.

I dette emneområde skal det også gis forståelse og kunnskap om sentrale begreper og om forsikringsøkonomi.

Grunnleggende forsikringskunnskap består av fire fagemner:

- 1.1. Hva er forsikring?
- 1.2. Forsikring og samfunnsansvar
- 1.3. Sentrale begreper
- 1.4. Forsikringsøkonomi

Antall oppgaver på kunnskapsprøven: 10

FAGEMNE 1.1. HVA ER FORSIKRING?

Beskrivelse:

Fagemnet gir en grunnleggende innføring i hva forsikring er og hvorfor vi tilbyr forsikring. Dette er relevant fordi kandidaten må forstå hvorfor forsikring er viktig og når kunden trenger det.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
1.1.1. Bakgrunn Kandidaten skal forstå hvorfor behovet for forsikring oppstod historisk sett, og hvordan dette har utviklet seg frem til i dag.	Fakta Forståelse
1.1.2. Grunnprinsippene for forsikring Kandidaten skal kunne de syv grunnprinsippene under, og forstå hvorfor disse må være oppfylt for å kunne etablere et forsikringsprodukt. Grunnprinsippene: 1. En gruppe går sammen 2. Tapet må være uforutsett 3. Risikoen må true alle i gruppen 4. Gruppen må være forholdsvis stor, og tapet som den enkelte kan bli utsatt for må kunne bli forholdsvis stort 5. Forsikringstakerne skal ikke selv kunne fremkalle en skade som forsikringen dekker 6. Risikoen må kunne beregnes 7. Et tap skal kunne vurderes i penger	Fakta Forståelse

FAGEMNE 1.2. FORSIKRING OG SAMFUNNSANSVAR

Beskrivelse:

Fagemnet gir en grunnleggende forståelse i sammenhengen mellom forsikringsbransjen og samfunnet.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
1.2.1. Forsikringsselskapenes ansvar <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at forsikringsselskapene skal skape verdier for samfunnet, gjennom å trygge liv, helse og verdier. Forsikringsselskapenes rolle er å avlaste kunden for risiko. • Kandidaten skal vite at selskapene er forpliktet til å drive forsvarlig og lønnsomt.	Fakta
1.2.2. Rådgivers ansvar Kandidaten skal forstå at under "hatten" samfunnsansvar har han/hun et ansvar for å avdekke kundens behov og tilby riktig forsikringsløsning, slik at kunden har økonomisk trygghet.	Fakta Forståelse
1.2.3. Forsikringssvindel Kandidaten skal forstå det kollektive ansvaret alle som er med i en forsikringsordning har, og hvorfor forsikringssvindel er et samfunnsproblem. Videre skal kandidaten forstå hvordan dette bidrar til at prisen på forsikringer blir høyere.	Fakta Forståelse

FAGEMNE 1.3. SENTRALE BEGREPER

Beskrivelse:

Fagemnet skal gi en grunnleggende forståelse av begreper som brukes i forsikring.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
1.3.1. Begreper i FAL A (skadeforsikring) og B (personforsikring) <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite hva som er omfattet av lovens del A (FAL §1-1) og del B (Fal § 10-1) og kunne tilhørende definisjoner (FAL A § 1-2 og FAL B § 10-2)	Fakta
1.3.2. Andre viktige begreper i forsikring <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite hva de vanligste begrepene i forsikring betyr, herunder; forsikringsbevis, vilkår, dekning, dekningsomfang, forsikringssum, premie, egenandel, avkortning, fullverdi, førsterisiko, reservasjon, regress, "plutselig og uforutsett", skjønn, skadeforsikring, personforsikring, gruppelivsforsikring.	Fakta

FAGEMNE 1.4. FORSIKRINGSØKONOMI

Beskrivelse:

Fagemnet skal gi kandidaten forståelse for hvordan forsikringsøkonomien i selskapet påvirker prisene på forsikringene.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
1.4.1. Hva er forsikringsøkonomi? <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal forstå de grunnleggende økonomiske sammenhengene i et forsikringsselskap. Kandidaten skal forstå sammenhengen mellom hva kundene betaler inn og hvilke kostnader et forsikringsselskap har (combined ratio).	Fakta Forståelse
1.4.2. Forsikringsøkonomiske begreper <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite hva sentrale forsikringsøkonomiske begreper betyr. Sentrale begreper er reassuranse, egenandel, combined ratio, skadeprosent, kostnadsprosent, hovedforfall og avsetninger	Fakta
1.4.3. Pris på forsikring <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal kjenne til hvordan prisen på en forsikring fastsettes og hvordan den er bygget opp.	Fakta

: 2. EMNEOMRÅDE: PERSONLIG ØKONOMI

Oversikt og bakgrunn:

En ryddig privatøkonomi er for de fleste viktig for å kunne leve et godt liv. Sparing og plassering, kreditt og personforsikring er tett sammenvevd med privatøkonomien for mange. Disse produktområdene, som utgjør en viktig del av finansbedriftenes kjernevirksomhet, er det vanskelig å gi relevant informasjon, veiledning og rådgivning om, uten innsikt i emneområdet «personlig økonomi».

Interessen for personlig økonomi er økende i samfunnet av flere grunner: Mange kunder har gode inntekter og høy formue, om enn langt fra alle – noen har det trangt. I begge grupper er det kunder som har god styring på privatøkonomien, og kunder som konstant har økonomiske problemer. Behovet for privatøkonomisk rådgivning er uansett stort. Bedriftene har, med sine gode og relevante finansielle produkter, et godt utgangspunkt for å bistå kundene.

Innenfor emneområdet «personlig økonomi» vil rådgivere både gi informasjon, veiledning og råd, men i noen tilfeller kun være en kompetent samtalepartner. Hvor disse grensene går, vil variere med den enkelte finansbedrifts forretningsmodell, policy og kompetanse.

Det er uansett viktig at rådgiveren er tydelig på hvilken rolle den inntar, slik at kunden får riktige forventninger. Han eller hun kan da ved behov oppsøke spesialkompetanse utenfor finansbedriften på områder finansbedriften har avgrenset mot, typisk innenfor arv, familierett og krevende skatte-spørsmål.

Kunder flest vil ha berettigede forventninger om at finansbedriftene har gode kunnskaper om personlig økonomi generelt, og om aktuelle finansprodukter spesielt.

Emneområdet «personlig økonomi» tar for seg typiske privatøkonomiske problemstillinger i ulike livsfaser, og består av fire fagemner:

- 2.1. Skatt for personkunder
- 2.2. Økonomisk planlegging
- 2.3. Arv, ekteskap, samboerskap og mindreårige
- 2.4. Ytelser ved arbeidsledighet, sykdom, uførhet og død

Antall oppgaver på kunnskapsprøven: 15

Emneområdet er felles for både AFR, Kreditt og personforsikring. Kandidater som er autoriserte i AFR eller Kreditt kan se bort fra dette emneområdet.

FAGEMNE 2.1. SKATT FOR PERSONKUNDER

Beskrivelse:

Dette fagemnet omhandler kunnskap om sentrale skattemessige forhold for personkunder. Forståelse av skattesystemet og begreper som personinntekt, alminnelig inntekt, trygdeavgift, trinnskatt, formueskatt og marginalsatt er en viktig forutsetning for å kunne kartlegge kundens økonomi og likviditet. Gjennom enkle beregninger dokumenteres forståelse.

Skatt behandles tidlig i fagplanen fordi dette i varierende omfang kommer inn i deler av de øvrige fagemnene.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>2.1.1. Inntekt, fradrag og enkel skatteberegning</p> <ul style="list-style-type: none"> Kandidatene skal forstå hovedprinsippene i skattesystemet og betydningen av begrepene personinntekt, alminnelig inntekt, trygdeavgift, trinnskatter, skatt på alminnelig inntekt, marginalsatt og formueskatt. Kandidaten skal kunne utføre enkle skatteberegninger basert på oppgitte skattesatser, oppgitt beløp for lønn og fradrag og ulik type pensjonsinntekt. 	<p>Fakta Forståelse Anvendelse</p>

FAGEMNE 2.2. ØKONOMISK PLANLEGGING

Beskrivelse:

Kundens løpende disponible midler – overskuddslikviditet – består av inntekt fratrukket skatt, faste utgifter og variable utgifter. I tillegg kan kunden ha annen likviditet tilgjengelig i form av oppsparte midler og ubenyttet kreditt. Overskuddslikviditeten avgjør spare- og låneevnen og hvor mye som kan gå til forbruk og forsikring.

Likviditeten kan ofte påvirkes av kunden selv, men noe ligger utenfor kundens kontroll, enten det er forventede eller uforutsette livshendelser. Noen uforutsette livshendelser kan man tegne forsikring mot, så inntektssikring er et viktig rådgivningsområde!

Dette fagemnet omhandler kunnskap om husholdningsbudsjett som ledd i arbeidet med å bistå kunden med å få oversikt, styring og kontroll over privatøkonomien. Siden SIFO-budsjettet inngår som et sentralt normelement ved mange bankers beregning av kundenes likviditetsoverskudd, omhandles sentrale og konkrete kjennetegn ved dette budsjettet. I tillegg behandles beregning av og anvendelse av likviditetsoverskudd.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>2.2.1. Budsjett</p> <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal forstå hensikten med budsjett for kunden og husholdninger. Kandidaten skal forstå prinsippene som SIFOs referansebudsjett bygger på, herunder oppbyggingen og skillet mellom individspesifikke og husholdningsspesifikke utgifter samt hvilke sentrale utgifter som faller utenfor referansebudsjettet. 	<p>Fakta Forståelse</p>
<p>2.2.2. Likviditet</p> <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal kunne foreta beregninger som viser disponibel likviditet etter skatt, faste og variable utgifter. Kandidaten kunne identifisere eventuelle tiltak som gir økt spare- og låneevne og økt overskudd til kjøp av forsikringer. 	<p>Fakta Forståelse Anvendelse</p>

FAGEMNE 2.3. ARV, EKTESKAP, SAMBOERSKAP OG MINDREÅRIGE

Beskrivelse:

Dette fagemnet omhandler kunnskap om fordeling av arv og forskudd på arv. Arvelater kan i større eller mindre grad styre arveoppgjøret gjennom testament, dog innenfor visse rammer. Arvelater kan gjøre ulike valg mens arvelater/giver lever, hvilket kan være økonomisk gunstig. Arveavgiften er opphevet fra og med 2014, men ulike alternativer kan ha skattemessige konsekvenser som bør vurderes. Ved å kjenne til sentrale regler om arv, arveforskudd og skatt vil kandidaten kunne gi kunden informasjon om aktuelle muligheter som kan gi gode løsninger. Hvorvidt gjenlevende kan eller bør sitte i uskifte, og konsekvensene av valget, står også sentralt – et mål med rådgivningen på området vil være å øke gjenlevendes kunnskap om ulike valgmuligheter.

Fagemnet omhandler også kunnskap om ektefellers råderett under ekteskapet, ansvaret for gjeld og bankers opplysningsplikt overfor en ektefelle. Ugifte samboere er en heterogen gruppe, og råderett og gjeldsansvar er sentralt også for samboere.

Bank- og forsikringsforhold i relasjon til mindreårige, verge og fylkesmannen er også en naturlig del av dette fagemnet. Det forekommer at sykdom eller ulykke rammer mindreårige med påfølgende forsikringsutbetalinger. I slike tilfeller er det viktig å kjenne til reglene for hvem som mottar slike utbetalinger og råderetten over midlene.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
2.3.1. Arv etter lov og testament og forsikringsbegunstigelse <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal forstå hovedreglene om fordeling av arv etter lov, herunder om ektefelles og samboers arverettigheter. • Kandidaten skal forstå de viktigste formkravene ved opprettelse av testament, testasjonsfriheten og de viktigste grensene for denne (ektefellers minstearv og livsarvingenes pliktdelsarv). • Kandidaten skal forstå viktigheten av, og reglene om, utbetaling av personforsikringer, samt reglene om begunstigelse og forholdet til arveretten. • Kandidaten skal kjenne til hovedreglene om hva som avgjør om en disposisjon er en livsdisposisjon eller dødsdisposisjon, og betydningen av denne grensen.	Fakta Forståelse
2.3.2. Uskiftet bo og skifteoppgjøret <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal forstå med hvem, og med hva, gjenlevende ektefelle eller samboer kan sitte i uskifte med samt vilkårene for uskifte. Videre skal kandidaten forstå rammene for gjenlevende sin rådighet under uskiftet. Kandidaten skal også kjenne til hva som kan føre til opphør av uskifteboet og økonomiske virkninger av slikt opphør. • Kandidaten skal kjenne til hovedforskjellene på privat og offentlig skifte.	Fakta Forståelse
2.3.3. Ekteskap og samboerskap – råderett, gjeldsansvar og opplysningsplikt <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal forstå reglene om ektefellers råderett under ekteskapet og ansvar for gjeld. Videre skal kandidaten forstå innholdet i og rammene for finansbedriftens opplysningsplikt overfor ektefeller. • Kandidaten skal forstå reglene om samboeres råderett under samlivet og ansvar for gjeld.	Fakta Forståelse

... fortsettelse fra forrige side

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>2.3.4. Mindreårige, verge, fylkesmannen – bank- og forsikringsforhold</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal kjenne til hovedreglene om mindreåriges rettslige disposisjons- evne knyttet til finansielle forhold og konsekvenser av regelbrudd. • Kandidaten skal forstå reglene om vergenes råderett, ansvarsfordelingen mellom vergene og fylkesmannens forvaltningsplikt og rett til å styre ansvarsfordelingen. • Kandidaten skal vite hvordan giver i gavebrev og testator i testament kan bestemme hvordan mindreåriges midler skal forvaltes. • Kandidaten skal kjenne til reglene for råderett over forsikringsutbetalinger hvor mindreårige er sikret.	<p>Fakta Forståelse</p>

FAGEMNE 2.4. YTELSE R VED ARBEIDSLEDIGHET, SYKDOM, UFØRHET OG DØD

Beskrivelse:

Fagemnet omhandler hvilke ytelser man får fra det offentlige og private ved arbeidsledighet, sykdom, uførhet og død. Videre spesifiserer fagemnet hvilke vilkår som må være oppfylt for å motta de forskjellige ytelsene, og hva ytelsen utgjør.

Kunnskap om ovennevnte ytelser er viktig av flere grunner; det kaster lys over mulig betjeningsevne i fremtiden, behovet for personforsikringer og for egen sparing i yrkesaktiv alder.

I tillegg tar fagemnet for seg kunnskap om forsikringsordninger gjennom arbeidsgiver og fagforening. Slik kunnskap er viktig for å kunne gi råd om hvilke private forsikringer kunden kan ha behov for.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>2.4.1. Arbeidsledighet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal kjenne til hovedreglene for utbetaling av dagpenger fra folketrygden. • Kandidaten skal kjenne til muligheten for å tegne forsikring som sikrer inntekt ved arbeidsledighet. 	Fakta
<p>2.4.2. Sykdom og uførhet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal forstå hvem som har rett på sykepenger fra folketrygden, hva ytelsen utgjør og hvor lenge den utbetales. • Kandidaten skal vite hvem som har rett på arbeidsavklaringspenger (AAP), formålet med AAP, hva ytelsen utgjør og hvor lenge den utbetales. • Kandidaten skal kunne hovedprinsippene for beregning av uføretrygd fra folketrygden, både for personer som har hatt og ikke hatt lønnsinntekt, herunder reglene for unge uføre. Kandidaten skal videre kjenne til hovedreglene om barnetillegg. • Kandidaten skal kunne hovedprinsippene for beregning av uførepensjon fra Statens pensjonskasse (SPK) og Kommunal Landspensjonskasse (KLP) for ansatte i offentlig sektor. • Kandidaten skal vite at arbeidsgiver ikke er pålagt å tilby uførepensjon til ansatte i privat sektor, og at det er store forskjeller mellom ordningene som tilbys. • Kandidaten skal kjenne til hva lovpålagt yrkesskadeforsikring gjennom arbeidsgiver omfatter. • Kandidaten skal kjenne til at ansatte kan ha utvidet personalforsikring gjennom arbeidsgiver som gjelder på fritiden, og hva en slik forsikring kan omfatte. • Kandidaten skal kjenne til at ulike fagforeninger og interesseorganisasjoner tilbyr forsikringer til sine medlemmer. • Kandidaten skal kjenne til private forsikringsordninger som supplerer ytelsene fra folketrygden og arbeidsgiver ved sykdom og uførhet. 	Fakta Forståelse
<p>2.4.3. Død (ytelser til etterlatte)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at etterlatteytelsene fra folketrygden er behovsprøvd og begrensede. • Kandidaten skal kjenne til at ansatte i stat og kommune har tariffestet gruppe-livsforsikring gjennom arbeidsgiver, og hva ordningene omfatter. • Kandidaten skal kjenne til at ansatte i privat sektor kan ha gruppelivsforsikring eller dødsfallsforsikring som en del av personalforsikringen, og hva disse ordningene typisk omfatter. • Kandidaten skal kjenne til at ulike fagforeninger og interesseorganisasjoner tilbyr gruppelivs-/dødsfallsforsikringer til sine medlemmer. • Kandidaten skal kjenne til individuelle forsikringsordninger som supplerer eventuelle ytelser fra folketrygden og arbeidsgiver. 	Fakta

: 3. EMNEOMRÅDE: RÅDGIVING I PERSONFORSIKRING

Oversikt og bakgrunn:

Hensikten med emneområdet er å gjøre kandidaten i stand til å kartlegge kundens behov for personforsikringer og gi en konkret anbefaling. Emneområdet belyser hvordan behovet for personforsikring varierer gjennom ulike livsfaser, og viser hvordan livssituasjon og sivilstatus inngår som en del av behovsavdekkingen.

Emneområdet skal bidra til å skape en forståelse for hvordan offentlige ytelser, forsikringer gjennom arbeidsgiver og individuelle forsikringer bygger på hverandre. Kandidaten skal kunne finne frem til kundens forsikringsbehov med utgangspunkt i familiesituasjonen, personlig økonomi og ytelsene fra det offentlige. Kandidaten skal også kunne ta hensyn til forsikringer gjennom arbeidsgiver, dersom kunden ønsker det og informasjon om disse er tilgjengelig.

Rådgiving i personforsikring består av ett fagemne:

3.1 Behovskartlegging og anbefaling

Antall oppgaver på kunnskapsprøven: 10

FAGEMNE 3.1. BEHOVSKARTLEGGING OG ANBEFALING

Beskrivelse:

Kandidaten skal kunne gjennomføre en behovsanalyse med utgangspunkt i kundens situasjon, og med basis i behovsanalysen, gi råd om hvordan kunden bør forsikre seg og sin familie.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>3.1.1. Hva er personforsikring?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at personforsikring er forsikring av personer (i motsetning til ting), og at de er knyttet opp mot kundens liv og helse. • Kandidaten skal vite at de vanligste personforsikringene gir utbetaling ved ulykkesskade, sykdom, arbeidsuførhet eller død. • Kandidaten skal vite at en personforsikring kan gi erstatning for et økonomisk tap (f.eks. tapt inntekt) eller for et ikke-økonomisk tap, såkalt menerstatning eller erstatning for tapt livsutfoldelse. • Kandidaten skal kunne forklare begrepet arbeidsuførhet og hva som kreves for å bli erklært varig arbeidsufør. • Kandidaten skal kunne forklare begrepet medisinsk invaliditet og hvordan en medisinsk invaliditetsgrad fastsettes. • Kandidaten skal kunne forklare forskjellen mellom uførhet og medisinsk invaliditet.	Fakta Forståelse
<p>3.1.2. Hvorfor personforsikringer?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal kunne forklare hvorfor det er viktig med personforsikringer, herunder årsaker til – og økonomiske konsekvenser av - sykdom, uførhet, arbeidsledighet og død. • Kandidaten skal kunne illustrere behovet til en kunde for private personforsikringer som et supplement til det offentlige. • Kandidaten skal forstå hvordan offentlige ytelser, forsikringer gjennom arbeidsgiver og private forsikringer bygger på hverandre.	Fakta Forståelse Anvendelse

... fortsettelse fra forrige side

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>3.1.3. Livssituasjoner</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal forstå hvordan behovet for personforsikring avhenger av kundens livssituasjon og varierer gjennom livet. Kandidaten skal videre forstå at behovet for personforsikringer er aller størst for personer med forsørgeransvar og høy gjeld, typisk barnefamilier.	Fakta Forståelse
<p>3.1.4. Behovskartlegging</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal forstå hvordan behovet for personforsikring avhenger av:<ul style="list-style-type: none"> - Familiesituasjon - Økonomiske situasjon (inntekt, gjeld) - Dekninger fra folketrygden - Personforsikringer via arbeidsforhold • Kandidaten skal kunne kartlegge forsikringsbehov basert på alder, inntekt, gjeld, sivilstatus og familiesituasjon. • Kandidaten skal kunne beregne kundens totale behov for personforsikringer. • Kandidaten skal kunne ta hensyn til standardiserte forsikringer via arbeidsgiver eller fagforening etter kundens ønske. • Kandidaten skal kunne beregne konkrete forsikringssummer med utgangspunkt i kartlagt forsikringsbehov.	Fakta Forståelse Anvendelse
<p>3.1.5. Behov for personforsikring – voksne</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal kunne legge frem en konkret anbefaling som sikrer kunden ved ulykke, sykdom og uførhet, og eventuelle etterlatte ved død. • Kandidaten skal kunne forklare hvorfor kunden trenger de anbefalte forsikringene, hvilke dekningsforsikringene inneholder og når de kommer til utbetaling. • Kandidaten skal forstå at viktige forutsetninger og begrensninger som forbehold om godkjent helsevurdering, symptomklausul (karenstid) og andre unntak skal fremheves.	Fakta Forståelse Anvendelse
<p>3.1.6. Behov for barneforsikring</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal kunne forklare hvorfor en barneforsikring er viktig, og kunne fremheve de mest sentrale dekningene og når de kommer til utbetaling. • Kandidaten skal kunne formidle betydningen av en god uføreforsikring for barn med bakgrunn i folketrygdens ytelser for «ung ufør». • Kandidaten skal vite at det finnes offentlige ytelser som kan gis til foreldre med alvorlig syke barn (omsorgspenger, pleiepenger, grunnstønad og hjelpestønad) og hvordan barneforsikringen supplerer disse ytelsene. • Kandidaten skal forstå hvordan barneforsikring både skal være til hjelp for familien når noe skjer med barnet, samt sikre barnets økonomiske fremtid. • Kandidaten skal forstå at viktige forutsetninger og begrensninger som forbehold om godkjent helsevurdering, symptomklausul (karenstid) og andre unntak skal fremheves.	Fakta Forståelse Anvendelse

... fortsettelse fra forrige side

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>3.1.7. Beskatning Kandidaten skal kunne skattereglene for private kapitalforsikringer (engangsutbetalinger), renteforsikringer (ratevise utbetalinger) og behandlingsforsikringer. Kandidaten skal vite at disse er forskjellige fra skattereglene for pensjonsforsikringer, slik som uførepensjon fra arbeidsgiver.</p>	Fakta
<p>3.1.8. Flytting av personforsikring</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at det normalt kreves ny helsevurdering ved flytting av individuelle personforsikringer. • Kandidaten skal kjenne til at det finnes en bransjeavtale som regulerer flytting av barneforsikring og hva denne avtalen innebærer. • Kandidaten skal kjenne til at det per i dag ikke finnes noen bransjeavtale for flytting av individuelle personforsikringer for voksne. • Kandidaten skal vite at han må utvise aktsomhet og være særlig bevisst på sin informasjonsplikt ved flytting av personforsikringer fra et annet forsikringsselskap.’ • Kandidaten skal vite at selskapene har ulik praksis når det gjelder gjenopptak av forsikringer etter flytting.	Fakta
<p>3.1.9. Rådgivningsplikt og dokumentasjon</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at rådgivere innenfor personforsikring ikke bare har en moralsk men også en juridisk plikt til å avdekke og gi råd om kundens forsikringsbehov, ref. FAL §11-3 og Forsikringsformidlingsdirektivet (IDD). • Kandidaten skal forstå at det er viktig med gode rutiner for dokumentasjon av rådgivningssamtalen, både for kundens og rådgivers/ selskapets del med tanke på løpende rådgivning og fremtidige skadesaker.	Fakta Forståelse

: 4. EMNEOMRÅDE: PERSONFORSIKRINGSPRODUKTER

Oversikt og bakgrunn:

Emneområdet omhandler personforsikringsprodukter (rene risikoprodukter) som normalt tilbys i markedet. Generelle egenskaper er omhandlet i følgende punkter:

- 1) Produktbestemmelser
- 2) Barneforsikring
- 3) Ulykkesforsikring
- 4) Uføreforsikring (kapital, rente)
- 5) Dødsfallsforsikring/livsforsikring
- 6) Kritisk sykdom/alvorlig sykdom
- 7) Helseforsikring/behandlingsforsikring
- 8) Arbeidsledighetsforsikring
- 9) Egenbetalt gruppelivsforsikring – via jobb/forening

I tillegg til generell produktkompetanse må kandidaten ha meget god kompetanse om selskapets egne produkter. Opplæring i spesiell produktkompetanse foregår internt i regi av det enkelte selskap. Alt salg og rådgivning skal gjennomføres med fokus på den individuelle kundes behov. Kandidaten skal ha god kompetanse om produktenes egenskaper, omfang, begrensninger, ansvarsregler og tegningsregler. Kandidaten skal forstå produktenes sammenheng med andre produkter og mulige overlapp i forhold til kundens totale forsikringsbehov. Kandidaten skal legge frem både fordeler og ulemper som knytter seg til de forskjellige produkter og konsepter, slik at det danner best mulig grunnlag for kundens beslutning.
Antall oppgaver på kunnskapsprøven: 20

FAGEMNE 4.1. PRODUKTBESTEMMELSER

Beskrivelse:

Dette fagemnet omhandler generelle begreper som benyttes i bestemmelser for personforsikringsprodukter. Bestemmelsene beskrives i forsikringsavtalen mellom kunden og selskapet. Gjennom forsikringsavtalen påtar selskapet seg, mot en fastsatt pris, å betale erstatning hvis det skjer et forsikringstilfelle. Selskapet skal gi forsikringstakeren et forsikringsbevis som oppsummerer avtalen og henviser til vilkårene. Både begreper i forbindelse med forsikringsavtalen og personforsikring generelt behandles i dette fagemnet.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>4.1.1. Forsikringsavtale Kandidaten skal vite hva en forsikringsavtale består av og forstå hvilke bestemmelser som regulerer den. Kandidaten skal vite at tekst i forsikringsbeviset gjelder foran forsikringsvilkåret.</p>	Fakta Forståelse
<p>4.1.2. Vilkår Kandidaten skal forstå hva vilkår er og hvordan disse er bygget opp. Kandidaten skal forstå vilkårets betydning for forsikringsavtalen og hva som er dekket ved oppgjør (erstatningsutbetaling).</p>	Fakta Forståelse
<p>4.1.3. Tegningsregler og helsevurdering Kandidaten skal kjenne til at selskapene har tegningsregler som angir kriteriene for å kjøpe forsikringen, og at det skal gjennomføres en helsevurdering for å gi riktig pris og vilkår.</p>	Fakta
<p>4.1.4. Prissetting – risiko og strategi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at prissetting i all forsikring er lovmessig regulert så også personforsikring (ref. Forsikringsvirksomhetsloven § 9-3). • Kandidaten skal forstå at selskapets pris er et produkt av risikoberegning, markedsmessige- og individuelle prisjusteringer og kostnadspåslag. • Kandidaten skal forstå at prisen er påvirket av ulike risikofaktorer som alder, yrke og helsetilstand, samt at selskapene kan ha ulike prisstrategier. 	Fakta Forståelse

FAGEMNE 4.2. BARNEFORSIKRING

Beskrivelse:

Fagemnet omhandler produkter som forsikrer barn ved ulykke og sykdom. Fagemnet dekker både hvem som kan forsikres og hvilke hendelser produktet har som generell hensikt å gi erstatning for. Videre tar fagemnet for seg sentrale begreper relatert til forsikringen, unntak som ofte forekommer for produktet samt vanlige misforståelser blant kundene.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>4.2.1. Beskrivelse av forsikringen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at barneforsikringer tilbys som pakker med ulikt innhold. Vanlige produktpakker er standard dekning og utvidet dekning (Topp, Super, Ekstra osv.) • Kandidaten skal vite hvilke dekningsomfang de ulike pakkene normalt har. Videre hvilke hendelser forsikringen er ment å gi erstatning for samt hva som er de vanligste misforståelsene blant kunder. • Kandidaten skal forstå kundens behov for dekningsomfang.	Fakta Forståelse
<p>4.2.2. Hva forsikringen normalt dekker</p> <p>Kandidaten skal vite hva forsikringen normalt dekker.</p> <p><i>Vanlige deknninger i markedet er:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Medisinsk invaliditet ved ulykke 2) Medisinsk invaliditet ved sykdom 3) Dagpenger ved sykehusopphold 4) Utvidet hjelpetønad/merutgifter ved pleie 5) Utvalgte sykdommer/kritisk sykdom 6) Ombygging av bolig 7) Behandlingsutgifter ved ulykke 8) Dødsfall 9) Uførhet, herunder uførekapital og uførepensjon 10) Behandlings-/helseforsikring	Fakta
<p>4.2.3. Hva forsikringen normalt ikke dekker</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite hvilke unntak og begrensninger som normalt gjelder for produktet (eks unntak for psykiske lidelser, samordning mellom de enkelte deknninger). • Kandidaten skal vite hvilke begrensninger som normalt gjelder for produktene, herunder karenstid/symptomklausul.	Fakta
<p>4.2.4. Hvem forsikringen normalt gjelder for</p> <p>Kandidaten skal vite hvem som normalt omfattes av forsikringen (forsikrede).</p>	Fakta
<p>4.2.5. Hvem som kan tegne forsikringen</p> <p>Kandidaten skal vite hvem som normalt kan tegne forsikringen (forsikringstaker).</p>	Fakta

... fortsettelse fra forrige side

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
4.2.6. Hvor forsikringen normalt gjelder Kandidaten skal vite hvor forsikringen normalt gjelder (inkl. vanlige regler om midlertidig bosted utenfor Norge).	Fakta
4.2.7. Forsikringssum Kandidaten skal vite hvilke forsikringssummer som kan velges ved tegning og hvordan forsikringssummene reguleres i forsikringstiden.	Fakta
4.2.8. Utbetalingsregler <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at erstatninger etter loven utbetales til forsikringstaker, men at det kan være vilkårsfestet at enkelte dekninger skal utbetales til forsikrede (barnet). • Kandidaten skal kjenne til reglene for utbetaling av erstatning til mindreårige og at utbetalinger over 2 grunnbeløp skal skje til fylkesmannen som forvalter midlene frem til myndighetsalder, jf. vergemålsloven.	Fakta
4.2.9. Når begynner og slutter forsikringen å gjelde Kandidaten skal vite når forsikringen begynner og slutter å gjelde, og om enkelte dekninger kan videreføres som voksenforsikring uten ny helseerklæring.	Fakta

FAGEMNE 4.3. ULYKKESFORSIKRING

Beskrivelse:

Dette faget omhandler produkter som dekker invaliditet og dødsfall som følge av en ulykkeshendelse. Faget inneholder både hva som er dekket og hva som ikke er dekket, samt hvem som har rett til erstatningsutbetaling ved et skadetilfelle.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
4.3.1. Beskrivelse av forsikringen <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite at en ulykkesforsikring som hovedregel dekker medisinsk invaliditet som følge av en ulykke samt hva som er de vanligste misforståelser hos kunder. Kandidaten skal forstå kundens behov for dekningsomfang.	Fakta Forståelse
4.3.2. Hva forsikringen normalt dekker <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite hva som normalt inngår i forsikringen. Kandidaten skal ha god forståelse for produktets vilkår. <p><i>Vanlige deknninger i markedet er:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Medisinsk invaliditet ved ulykke 2) Behandlingsutgifter ved ulykke 3) Død som følge av ulykke	Fakta Forståelse
4.3.3 Hva forsikringen normalt ikke dekker <p>Kandidaten skal vite hvilke begrensninger som normalt gjelder for produktet (eks. unntak for ekstremsport, uaktsomhet).</p>	Fakta
4.3.4. Hvem forsikringen normalt gjelder for <p>Kandidaten skal vite hvem som normalt omfattes av forsikringen.</p>	Fakta
4.3.5. Hvor forsikringen normalt gjelder <p>Kandidaten skal vite hvor forsikringen normalt gjelder (inkl. vanlige regler om midlertidig bosted utenfor Norge).</p>	Fakta
4.3.6. Forsikringssum <p>Kandidaten skal vite hvilke forsikringssummer som kan velges ved tegning og hvordan forsikringssommene reguleres i forsikringstiden.</p>	Fakta
4.3.7. Utbetalingsregler <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite at erstatninger ved medisinsk invaliditet som følge av ulykke utbetales til forsikringstaker. Kandidaten skal vite at ved død utbetales erstatninger etter regler gitt i Forsikringsavtaleloven.	Fakta
4.3.8. Når begynner og slutter forsikringen å gjelde <p>Kandidaten skal vite når forsikringen begynner og slutter å gjelde.</p>	Fakta

FAGEMNE 4.4. UFØREFORSIKRING (KAPITAL, RENTE)

Beskrivelse:

Dette fagemnet omhandler produkter som dekker arbeidsuførhet som følge av ulykke og sykdom. Fagemnet tar for seg hva som kreves for å oppnå retten til utbetaling, hvem som kan motta erstatningsutbetaling, og hvor lenge man kan få erstatningsytelsen utbetalt.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
4.4.1. Beskrivelse av forsikringen <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite at det forekommer to hovedformer for uføreforsikring:<ul style="list-style-type: none"> - Uførekapital: Utbetales som engangssum ved varig uførhet. Kravet til graden av uførhet kan variere mellom selskapene i bransjen. - Uførerente/-pensjon: Utbetales normalt i månedlige rater etter 12 måneders sykemelding og frem til man enten blir arbeidsdyktig igjen, eller frem til pensjonsalder. Kravet til graden av uførhet varierer mellom selskapene i bransjen. Kandidaten skal vite hva som er de vanligste misforståelser hos kunden. Kandidaten skal forstå kundens behov for dekningsomfang.	Fakta Forståelse
4.4.2. Hva forsikringene normalt dekker <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite hva som normalt inngår i forsikringene. Sentrale elementer her er når forsikringstilfellet inntreffer og hvilke sykdommer/ulykker/hendelser forsikringene normalt omfatter. Kandidaten skal ha god forståelse for produktenes vilkår.	Fakta Forståelse
4.4.3. Hva forsikringene normalt ikke dekker <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite hvilke sykdommer/ulykker/hendelser som normalt ikke inngår i forsikringen. Kandidaten skal vite hvilke begrensninger som normalt gjelder for produktene, herunder karenstid/symptomklausul.	Fakta
4.4.4. Hvem forsikringen normalt gjelder for <p>Kandidaten skal vite hvem forsikringen normalt gjelder for.</p>	Fakta
4.4.5. Hvor forsikringen normalt gjelder <p>Kandidaten skal vite hvor forsikringen normalt gjelder (inkl. vanlige regler om midlertidig bosted utenfor Norge).</p>	Fakta
4.4.6. Forsikringssum <p>Kandidaten skal vite hvilke forsikringssummer som kan velges ved tegning, og hvordan forsikringssommene reguleres i forsikringstiden.</p>	Fakta

... fortsettelse fra forrige side

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>4.4.7. Utbetalingsregler</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at erstatninger utbetales til forsikringstaker ved arbeidsuførhet med en uføregrad som gir rett til erstatningsutbetaling i henhold til vilkårene. • Kandidaten skal vite om størrelsen på utbetalingen er avhengig av uføregrad eller ikke. • Kandidaten skal vite om forsikringen gir løpende månedlig utbetaling eller en engangsutbetaling. • Kandidaten skal vite at engangsutbetaling krever varig arbeidsuførhet.	Fakta
<p>4.4.8. Når begynner og slutter forsikringen å gjelde Kandidaten skal vite når forsikringene begynner og slutter å gjelde.</p>	Fakta

FAGEMNE 4.5. DØDSFALLSFORSIKRING/LIVSFORSIKRING

Beskrivelse:

Fagemnet omhandler produkter som forsikrer kunden ved dødsfall, og hvem som mottar utbetalingen.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
4.5.1. Beskrivelse av forsikringen <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite at en dødsfallsforsikring som hovedregel dekker dødsfall uansett årsak samt hva som er de vanligste misforståelser hos kunder. Kandidaten skal forstå kundens behov for dekningsomfang.	Fakta Forståelse
4.5.2. Hva forsikringen normalt dekker <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite som normalt inngår i forsikringen. Kandidaten skal ha god forståelse for produktets vilkår.	Fakta Forståelse
4.5.3. Hva forsikringen normalt ikke dekker <p>Kandidaten skal vite hvilke begrensninger som normalt gjelder for produktet (dødsfall som følge av selvmord i det første året).</p>	Fakta
4.5.4. Hvem forsikringen normalt gjelder for <p>Kandidaten skal vite hvem forsikringen normalt gjelder for.</p>	Fakta
4.5.5. Hvor forsikringen normalt gjelder <p>Kandidaten skal vite hvor forsikringen normalt gjelder (inkl. vanlige regler om midlertidig bosted utenfor Norge).</p>	Fakta
4.5.6. Forsikringssum <p>Kandidaten skal vite hvilke forsikringssummer som kan velges ved tegning og hvordan forsikringssommene reguleres i forsikringstiden.</p>	Fakta
4.5.7. Utbetalingsregler <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal kjenne til erstatningsreglene for dødsfallsforsikring i FAL. Kandidaten skal vite om forsikringstakers mulighet til å disponere over forsikringen gjennom begunstigelse i forsikringsavtale eller testament.	Fakta
4.5.8. Når begynner og slutter forsikringen å gjelde <p>Kandidaten skal vite når forsikringene begynner og slutter å gjelde.</p>	Fakta

FAGEMNE 4.6. KRITISK SYKDOM/ALVORLIG SYKDOM

Beskrivelse:

Dette fagemnet omhandler produkter som gir utbetaling ved alvorlige sykdommer. Fagemnet tar for seg hvilke sykdommer og tilstander som gir rett til erstatningsutbetaling samt hvilke krav som gjelder for å oppnå retten til utbetaling.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
4.6.1. Beskrivelse av forsikringen <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite at kritisk sykdom dekker en liste med diagnoser og kjenne til de vanligste misforståelsene hos kunder. Kandidaten skal forstå kundens behov for dekningsomfang.	Fakta Forståelse
4.6.2. Hva forsikringen normalt dekker <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite hva som normalt inngår i forsikringen. Sentrale elementer er her når forsikringstilfelle inntreer og hvilke sykdommer/ulykker/hendelser forsikringene normalt omfatter. Kandidaten skal ha god forståelse for produktets vilkår.	Fakta Forståelse
4.6.3. Hva forsikringen normalt ikke dekker <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite hvilke sykdommer/ulykker/hendelser som normalt ikke inngår i forsikringen. Kandidaten skal vite hvilke begrensninger som normalt gjelder for produktene, herunder karenstid/symptomklausul.	Fakta
4.6.4. Hvem forsikringen normalt gjelder for <p>Kandidaten skal vite om hvem forsikringen normalt gjelder for.</p>	Fakta
4.6.5. Hvor forsikringen normalt gjelder <p>Kandidaten skal vite hvor forsikringen normalt gjelder (inkl. vanlige regler om midlertidig bosted utenfor Norge).</p>	Fakta
4.6.6. Forsikringssum <p>Kandidaten skal vite hvilke forsikringssummer som kan velges ved tegning og hvordan forsikringssommene reguleres i forsikringstiden.</p>	Fakta
4.6.7. Utbetalingsregler <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite at erstatninger utbetales til forsikringstaker ved bekreftet diagnose på en av sykdommene/tilstandene som er listet opp i vilkårene. Kandidaten skal kjenne til at definisjoner og kriterier for utbetaling varierer mellom selskapene.	Fakta
4.6.8. Når begynner og slutter forsikringen å gjelde <p>Kandidaten skal vite når forsikringene begynner og slutter å gjelde.</p>	Fakta

FAGEMNE 4.7. HELSEFORSIKRING/BEHANDLINGSFORSIKRING

Beskrivelse:

Dette fagemnet omhandler produkter som dekker behandling i privat helsevesen -helseforsikring/ behandlingforsikring. Fagemnet tar for seg hva som inngår i forsikringen og begrensninger i forsikringen.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>4.7.1. Beskrivelse av forsikringen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at formålet med forsikringen er å formidle og dekke medisinsk behandling i det private helsevesenet. • Kandidaten skal vite at forsikringen gjerne tilbys i flere varianter med ulikt dekningsomfang, f.eks. standard dekning og utvidet dekning (Topp, Super, Ekstra osv.) • Kandidaten skal vite hva som er de grunnleggende betingelsene for at forsikringen skal kunne benyttes. • Kandidaten skal kjenne til vanlige misforståelser blant kunder. • Kandidaten skal forstå kundens behov for dekningsomfang.	Fakta Forståelse
<p>4.7.2. Hva forsikringen normalt dekker</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite hva forsikringen normalt dekker. <p><i>Vanlige deknninger i markedet er:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Diagnostikk/utredning og behandling hos private legespesialister og/eller på private sykehus. • Medisiner under sykehusbehandling. • Etterkontroller og rehabilitering etter operasjoner. • Behandling hos fysioterapeut, kiropraktor, manuellterapeut, naprapat. • Behandling hos psykolog. • Tidsgarantier for behandling. • Kompensasjon ved brudd på behandlingsgarantien. • Behandlingsservice.	Fakta
<p>4.7.3. Hva forsikringen normalt ikke dekker</p> <p>Kandidaten skal vite hvilke begrensninger som normalt gjelder for produktet., herunder karenstid/symptomklausul.</p>	Fakta
<p>4.7.4. Hvem forsikringen normalt gjelder for</p> <p>Kandidaten skal vite hvem som normalt omfattes av forsikringen.</p>	Fakta
<p>4.7.5. Hvor forsikringen normalt gjelder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite hvor forsikringen normalt gjelder, herunder skillet mellom privat og offentlig helsevesen og geografisk avgrensning for hvor behandling normalt kan foretas.	Fakta

... fortsettelse fra forrige side

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
4.7.6. Forsikringssum <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at behandlingsforsikring dekker utgifter til behandling fremfor å utbetale en gitt forsikringssum. • Kandidaten skal kjenne til at enkelte selskaper har maksimal grenser for dekning av utgifter til behandling.	Fakta
4.6.7. Utbetalingsregler <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal kjenne til reglene for utgiftsdekning, dvs. direkte utbetaling til behandler eller refusjon av utgifter mot kvittering, • Kandidaten skal kjenne til at en sentral del av forsikringen er å bistå kunden i å finne frem til egnet behandler.	Fakta
4.7.8. Når begynner og slutter forsikringen å gjelde <p>Kandidaten skal vite når forsikringene begynner og slutter å gjelde.</p>	Fakta

FAGEMNE 4.8. ARBEIDSLEDIGHETSFORSIKRING

Beskrivelse:

Fagemnet omhandler en dekning som gir erstatning ved arbeidsledighet, og som ofte inngår som del av en pakke ved kortsiktig inntektstap. Fagemnet tar for seg hvilke krav som gjelder for å få kjøpt dekningen, når den kommer til utbetaling og hvilke begrensninger som gjelder.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
4.8.1. Beskrivelse av forsikringen <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at en arbeidsledighetsforsikring som hovedregel dekker ufrivillig arbeidsledighet. • Kandidaten skal vite at det normalt er krav til fast ansettelse for å få kjøpt forsikringen samt at det forekommer karenperiode i forhold til varsel om oppsigelse både før og etter kjøp av forsikringen. • Kandidaten skal vite hva som er de vanligste misforståelser hos kunder. • Kandidaten skal forstå kundens behov for dekningsomfang.	Fakta Forståelse
4.8.2. Hva forsikringen normalt dekker <p>Kandidaten skal vite hva som normalt inngår i forsikringen. Kandidaten skal ha god forståelse for produktets vilkår.</p>	Fakta Forståelse
4.8.3. Hva forsikringen normalt ikke dekker <p>Kandidaten skal vite hvilke begrensninger som normalt gjelder for produktet, herunder karenstid/sykdomsklausul.</p>	Fakta
4.8.4. Hvem forsikringen normalt gjelder for <p>Kandidaten skal vite hvem som normalt omfattes av forsikringen.</p>	Fakta
4.8.5. Hvor forsikringen normalt gjelder <p>Kandidaten skal vite hvor forsikringen normalt gjelder.</p>	Fakta
4.8.6. Forsikringssum <p>Kandidaten skal vite hvilke forsikringssummer som kan velges ved tegning og hvordan forsikringssommene reguleres i forsikringstiden.</p>	Fakta
4.8.7. Utbetalingsregler <p>Kandidaten skal vite at erstatninger utbetales til forsikringstaker ved ufrivillig arbeidsledighet.</p>	Fakta
4.8.8. Når begynner og slutter forsikringen å gjelde <p>Kandidaten skal vite når forsikringen begynner og slutter å gjelde.</p>	Fakta

FAGEMNE 4.9. EGENBETALT GRUPPELIVSFORSIKRING VIA JOBB ELLER FORENING

Beskrivelse:

Fagemnet omhandler krav til kunnskap og forståelse om egenbetalte gruppelivsforsikringer via jobb og foreninger.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>4.9.1. Beskrivelse av forsikringen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at en egenbetalt gruppelivsforsikring enten via jobb eller forening har betydning for kundens behov for forsikring. • Kandidaten skal kjenne til det særlige tredjepartsforholdet i gruppelivsforsikringer, samt forskjellen på obligatoriske ordninger og ordninger med frivillig tilslutning. • Kandidaten skal vite hva en gruppelivsforsikring normalt inneholder av dekninger og forsikringssummer, samt hva som er de vanligste misforståelser hos kunder. • Kandidaten skal vite forskjellen på gruppelivsforsikringer med og uten helseerklæringer, herunder bruken av sykdomsklausuler og symptomklausuler. • Kandidaten skal forstå kundens behov for dekningsomfang.	Fakta Forståelse
<p>4.9.2. Hva forsikringen normalt dekker</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite hva som normalt inngår i en gruppelivsforsikring. • Kandidaten skal vite bakgrunnen for at prisene på gruppelivsforsikringer oftest er billigere enn individuelle forsikringer, herunder at de fleste gruppelivsforsikringer har avtrappende forsikringssummer. • Kandidaten skal kjenne til reglene om retten til individuell fortsettelsesforsikring ved visse typer opphør av gruppelivsforsikringer.	Fakta

: 5. EMNEOMRÅDE: RISIKOVURDERING OG HELSEVURDERING

Oversikt og bakgrunn:

Lovverket krever at alle selskap som tilbyr forsikring som dekker sykdom, innhenter og vurderer helseopplysninger. Denne informasjonen setter selskapet i stand til å beregne premie som står i riktig forhold til helserisikoen.

Emneområdet gir en grunnleggende innføring i hvorfor og hvordan selskapene gjennomfører helsevurdering ved søknad om forsikring. Emneområdet tar for seg kundens ansvar, rådgivers ansvar og selskapets behandling og bedømmelse av helseerklæringen.

Risikovurdering og helsevurdering består av ett fagemne:

5.1 Helsevurdering

Antall oppgaver på kunnskapsprøven: 5

FAGEMNE 5.1. HELSEVURDERING

Beskrivelse:

Fagemnet omhandler hva en helseerklæring er, og hvilke fullmakter og grunnlag den gir selskapet for beslutning. Emnet beskriver hvordan forsikrings-selskapet behandler og vurderer opplysningene i helseerklæringen. I tillegg beskrives de mulige utfallene vurderingen kan ha, samt kundens klage-muligheter.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
5.1.1. Bakgrunn Kandidaten skal forstå hvorfor selskapet innhenter helseopplysninger.	Fakta Forståelse
5.1.2. Behandling av sensitive opplysninger Kandidaten skal vite at selskapet behandler og oppbevarer helseopplysninger i henhold til konsesjon fra Datatilsynet og bestemmelsene i personopplysningsloven.	Fakta
5.1.3 Automatisk/automatisert helsevurdering Kandidaten skal kjenne til at deler av, eller hele, helsevurderingen kan skje automatisk ved kundens samtykke.	Fakta
5.1.4. Hva er en helseerklæring <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal forstå at helseerklæringen er en egenerklæring fra kunden om sin egen eller sitt barns helse. • Kandidaten skal forstå hvordan erklæringen danner grunnlag for selskapets risikovurdering.	Fakta Forståelse
5.1.5. Innhold i helseerklæringen Kandidaten skal vite at kunden har informasjonsplikt om egen helse, og hvorfor helseerklæring må oppgis til selskapet.	Fakta
5.1.6 Fullmakt fra kunden Kandidaten skal vite at kunden i sin helseerklæring gir selskapet samtykke til å innhente helseopplysninger fra andre forsikrings-selskap, leger, behandlere og institusjoner og NAV.	Fakta
5.1.7. Behandling av opplysningene Kandidaten skal kjenne til hvordan selskapet anvender de mottatte helse-opplysningene, og hvordan selskapet eventuelt innhenter ytterligere opplysninger.	Fakta
5.1.8. Vurderingen Kandidaten skal kjenne at det finnes retningslinjer og kriterier som selskapet legger til grunn for sin vurdering, herunder kjenne til Nemnda for helsevurdering.	Fakta

... fortsettelse fra forrige side

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
5.1.9. Beslutningen <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal forstå hvilke mulige utfall helsevurderingen kan få for de forskjellige forsikringsdekningene. Dette kan være pristillegg ved søknad om livsforsikring, reserverasjoner og/eller pristillegg ved søknad om andre personforsikringer, eller avslag på søknad om forsikring. Kandidaten skal forstå at utfallet av helsevurderingen kommuniseres direkte til forsikrede, og at selskapet plikter å gi en saklig begrunnelse for resultatet ved avvikende vurdering (pristillegg, reserverasjon, avslag).	Fakta Forståelse
5.1.10. Kundens klagemuligheter <p>Kandidaten skal kjenne til hvilke klageinstanser som finnes, og hvordan kunden skal gå frem for å fremme sin klage.</p>	Fakta

: 6. EMNEOMRÅDE: REGELVERK FOR PERSONFORSIKRINGSRÅDGIVERE

Oversikt og bakgrunn:

Emneområdet omhandler regelverk og avtaler som kandidaten må kjenne til og ha kunnskap om i sin kontakt med kunder.

Sentralt står lov om forsikringsavtaler (FAL), som har til hensikt å styrke kundenes rettigheter. FAL B om personforsikring gjelder i denne fagplanen. FAL A gjelder i fagplanen for skadeforsikring. Loven inneholder spesielle regler for avtaler på forsikringsrettens område. Generelle avtalerettslige regler (se fagplans del 3 om tverrgående emner) vil også ha betydning for forsikringsavtaler.

Det er viktig at kandidaten har god innsikt i FAL, både for å kunne oppfylle de krav lovgiver har pålagt, og for å unngå at en selv eller andre pådrar seg erstatningsansvar/straffansvar.

Lov om forsikringsformidling er felles med skadeforsikring. Kandidater med GOS-godkjenning får dermed fritak for dette fagemnet.

Lov om forsikringsformidling omfatter forsikringsagenter, forsikringsrådgivere og gjenforsikringsmeglere i tillegg til forsikringsmeglere, og bruker begrepet forsikringsformidler som en samlebetegnelse på virksomhetene disse driver.

Loven stiller krav om og vilkår for registrering av forsikringsformidlingsforetak, samt krav om kunnskap og egnethet for ledelse og ansatte. Det er videre krav om at foretaket skal være forsikret mot erstatningsansvar for uaktsomme handlinger og mot underslag av klientmidler.

Regelverk består av to fagemner:

- 6.1. Forsikringsavtaleloven for personforsikring
- 6.2. Lov om forsikringsformidling (felles fagemne med skadeforsikring)

Antall oppgaver på kunnskapsprøven: 10

FAGEMNE 6.1. FORSIKRINGSAVTALELOVEN FOR PERSONFORSIKRING

Beskrivelse:

Forsikringsavtaleloven er en spesiallov på avtalerettens område. Alminnelige avtalerettslige regler utfyller loven. Loven består av to deler; A: skadeforsikring og B; personforsikring. Loven er som en hovedregel ufravikelig. Fagemnet i denne fagplanen omhandler FAL B.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
6.1.1. Sondringen mellom skadeforsikring/ personforsikring Kandidaten skal vite at forsikringsavtaleloven skiller mellom skadeforsikring og personforsikring. Personforsikring er regulert i FAL del B.	Fakta
6.1.2. Kollektive forsikringer Kandidaten skal vite at forsikringer tegnet av arbeidsgiver til fordel for en nærmere angitt gruppe personer, er en kollektiv forsikring. Særregler for slike forsikringer finnes i FAL kap. 19. Herunder skal kandidaten kjenne til forskjellen på en individuell og kollektiv avtale.	Fakta
6.1.3. Innledende bestemmelser <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal ha oversikt over forskjellen på forsikret, forsikringstaker og selskap. Kandidaten skal forstå hvilke roller hver enkelt har (FAL § 10-2), hvem som har rett til å styre over forsikringen, og hvem som har krav på eventuell erstatning (FAL 15-1 til FAL 15-9). Kandidaten skal forstå forskjellen på kapitalforsikring, livrenteforsikring og pensjonsforsikring (FAL § 10-2 d-f).	Fakta Forståelse
6.1.4. Selskapets informasjonsplikt <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal forstå at selskapet har rådgivnings- og informasjonsplikt ved tegning, herunder skal kandidaten forstå hvorfor plikten etter FAL del B er utvidet i forhold til tingforsikringer. Kandidaten skal vite at rådgiver av personforsikring innebærer et ansvar for å avdekke kundens forsikringsbehov. Kandidaten skal vite hvordan vesentlige begrensninger og forsikring til høyere pris skal behandles (FAL § 11-1) Kandidaten skal kjenne til hvilken informasjon forsikringstaker har krav på i forsikringstiden (FAL § 11-3).	Fakta Forståelse
6.1.5. Forsikringsavtalen <ul style="list-style-type: none"> Kandidaten skal vite når selskapets ansvar begynner å løpe (FAL § 12-1). Kandidatens skal kjenne til hvilke regler som gjelder for avbrytelse av et forsikringsforhold, både fra forsikringstaker og selskapets side (FAL §§ 12-3 og 12-4). Kandidaten skal vite at det er noe som heter midlertidig dekning av livs-forsikring (FAL § 12-11) og at selskapet ved saklig grunn kan nekte forsikring (FAL § 12-12).	Fakta

... fortsettelse fra forrige side

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>6.1.6. Alminnelige forutsetninger for selskapets ansvar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at selskapet har informasjonsplikt (FAL § 13-1) og at forsikringstaker har plikt til å gi riktige opplysninger om risiko (FAL § 13-2). • Kandidaten skal kjenne til at selskapet kan ha rett til å påberope seg mangelfulle helseopplysninger og hvilke konsekvenser dette kan ha. (FAL § 13-2 - 13-4, FAL § 13-13). • Kandidaten skal kjenne til at det for sykeforsikringer og uføreforsikringer kan avtales symptomklausuler (FAL § 13-5, 2.ledd).	Fakta
<p>6.1.7. Premien</p> <p>Kandidaten skal vite at betalingsfrist på en personforsikring skal være minst én måned fra varsel er sendt (FAL § 14-1) Dersom forsikringstaker ikke betaler, må det sendes nytt premievarsel med 14 dagers frist for at selskapet skal bli fri for ansvaret (FAL § 14-2 1- ledd).</p>	Fakta
<p>6.1.8. Disposisjon over forsikringen og retten til selskapets ytelser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at dersom forsikringstaker ikke har disponert over forsikringen, gjelder reglene i annet til sjetten ledd i § 15-1 (FAL § 15-1 2-ledd). • Kandidaten skal ha oversikt over reglene rundt begunstigelse (FAL §§ 15-2 til 15-6).	Fakta
<p>6.1.9. Forholdet til fordringshaver</p> <p>Kandidaten skal vite at en personforsikring har kreditorvern (FAL § 16-1), men at dette på visse vilkår kan omgjøres (FAL § 16-2).</p>	Fakta
<p>6.1.10. Erstatningsoppgjør, foreldelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal ha kjennskap til at FAL kap.18 gir regler for at den som vil kreve erstatning fra selskapet, har opplysningsplikt. Selskapet kan også be om samtykke til å innhente taushetsbelagte opplysninger. • Kandidaten skal kjenne til meldefristbestemmelsene i § 18-5 og foreldelsesreglene i § 18-6.	Fakta

FAGEMNE 6.2. LOV OM FORSIKRINGSFORMIDLING (FELLES FAGEMNE MED SKADEFORSIKRING)

Beskrivelse:

Lov om forsikringsformidling omfatter forsikringsrådgivere, forsikringsagenter og gjenforsikringsmeglere i tillegg til forsikringsmeglere. Forsikringsformidling er betegnelsen på den virksomhet disse gruppene utøver.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
6.2.1. Lov og forskrift Kandidaten skal vite at forsikringsformidling er regulert i Lov om forsikringsformidling og forskrift (9. desember 2005 nr. 1421).	Fakta
6.2.2. Lovens formål <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at formålet med loven er å bidra til likebehandling av ulike aktører innen forsikringsformidling, og ivareta interessene til brukerne av disse tjenestene. • Kandidaten skal vite at loven også sikrer aktørene tilgang til det indre marked gjennom rett til grenseoverskridende virksomhet og etableringsrett	Fakta
6.2.3. Lovens anvendelsesområde og definisjoner Kandidaten skal kjenne til hvilke aktører/virksomheter som omfattes av loven (§§ 1-1 og 1-2).	Fakta
6.2.4. Tillatelse og kvalifikasjonskrav til å drive virksomhet Kandidaten skal kjenne til de vilkår som må være oppfylt for å drive virksomhet (kap. 2), hvilke krav som stilles til den enkelte utøver (kap. 3), samt plikten til å tegne forsikring (kap. 4).	Fakta
6.2.5. Krav til forsikringsagenter og forsikringsmeglere <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal kjenne til de krav kap. 5 stiller til forsikringsagenter og forsikringsmeglere. • Kandidaten skal kjenne til at loven (kap. 6) også regulerer gjenforsikringsmeglingsvirksomhet (reassurance). • Kandidaten skal kjenne til sentrale regler for forsikringsagentvirksomhet i kap. 7.	Fakta
6.2.6. Klage, tilsyn, tilbakekall av tillatelse, sanksjoner mv <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at der det foreligger tvist mellom oppdragsgiver og forsikringsformidler, kan hver av partene kreve å få tvisten behandlet av kompetent organ som fastsatt i forskrift av departementet. • Kandidaten skal vite at Finanstilsynet fører tilsyn med foretak og kan tilbakekalle tillatelse. • Kandidaten skal kjenne til at overtredelse av loven kan medføre straffeansvar (kap. 9).	Fakta

DEL 3

TVERRGÅENDE EMNER

: 1. TVERRGÅENDE EMNE: GRUNNLEGGENDE REGELVERK

Oversikt og bakgrunn

Emneområdet regelverk danner en felles plattform for alle autorisasjons- og godkjenningsordninger for selgere og rådgivere innenfor finans og forsikring som Finans Norge har vedtatt eller sluttet seg til. Emneområdet dekker dels grunnleggende juridisk tenkemåte og dels lover og regelverk som selgerne og rådgiverne må forventes å ha kjennskap til og kunnskap om i sin kundekontakt. Det dreier seg særlig om regelverk som er generelt (gjelder på samme måte for alle typer selgere og finansielle rådgivere), og en del spesielle bestemmelser i ulike regelverk, som er rettet inn mot å ivareta samme grunnleggende kundeforsyn.

Emneområdet ses i sammenheng med fagplanen for etikk og God skikk. Spørsmålene i testene søkes så vidt mulig å lages slik at de er relevante for rådgiverne/selgerne hverdag.

De emner som denne fagplanen omfatter, er i all hovedsak tenkt å være uttømmende behandlet her, slik at det normalt ikke skal være nødvendig å komme tilbake til samme tema i påbygningsmoduler med ytterligere kompetansekrav. Det må likevel påregnes at det blir stilt ytterligere kompetansekrav innenfor jus og regelverk i form av påbygningselementer i de ulike autorisasjons- og godkjenningsordningene.

Grunnleggende regelverk består av tre tverrgående fagemner:

- 1.1. Grunnleggende lovforståelse
- 1.2. Særlige relevante offentligrettslige bestemmelser
- 1.3. Særlige relevante privatrettslige bestemmelser

Antall oppgaver: 5

TVERRGÅENDE FAGEMNE 1.1. GRUNNLEGGENDE LOVFORSTÅELSE

Beskrivelse/begrunnelse:

Det er viktig at rådgivere og selgere har grunnleggende kunnskap om rettssystemet, norsk lovverk og anvendelse av dette i sitt daglige virke.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
1.1.1. Hva er juridisk metode? Kandidaten skal vite hva juridisk metode er, kandidaten skal vite at det er en metode/verktøy for å finne svar på et juridisk spørsmål.	Fakta
1.1.2. Om rettssystemet (herunder kort om forholdet til EU/EØS) Kandidaten skal ha oversikt og kjenne til organiseringen og rollene i rettssystemet. Kandidaten skal også kjenne til retts- systemets forhold til EU/EØS.	Fakta

... fortsettelse fra forrige side

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>1.1.3. Rettskildefaktorene</p> <p>1.1.3.1. Kandidaten skal vite hva en rettskilde er, og at man må undersøke rettskildene når man skal finne svar på et juridisk spørsmål. Kandidaten må vite at de ulike rettskildene kan ha ulik vekt. Videre skal kandidaten kunne følgende om retts- kildefaktorene</p> <p>1.1.3.2. Kandidaten skal vite at man starter i lov/lovteksten for å finne svar på juridiske spørsmål, kandidaten skal vite at ikke alt er lovregulert og at det på enkelte rettsområder har utviklet seg ulovfestet rett (utviklet gjennom rettspraksis). Kandidaten skal videre vite at det kan gis ytterligere detaljregler i forskrifter.</p> <p>1.1.3.3. Kandidaten skal vite at forarbeidene er bakgrunns- materialet for lover. Man kan gå til forarbeidene for å finne svar på hvordan lov/lovtekst skal forstås.</p> <p>1.1.3.4. Kandidaten skal vite at juridiske tvister kan avgjøres ved domstoler og andre tvisteløsningsorganer. Kandidaten skal vite hvilke avgjørelser partene er forpliktet til å følge.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kandidaten skal vite at vi har forliksråd, tingsrett, lagmannsrett og Høyesterett, og at saker bringes inn for retten i denne rekkefølge. Høyesterett er siste instans og avgjørelsen herfra har forrang foran avgjørelser fra lavere instanser. • Kandidaten skal vite hva rundskriv fra Finanstilsynet er og hvilken rolle de spiller • Kandidaten skal kunne gjengi rollen Finansklagenemnda har og hvilken rettslig betydning avgjørelser herfra har. • Kandidaten skal vite hva bransjeavtaler og standarder er og hvilken betydning de har.	Fakta
<p>1.1.4. Tolkingsprinsipper</p> <p>Kandidaten skal vite at dersom lovteksten åpner for skjønns- messig vurdering, må man tolke ordlyden og i tillegg kan/må man se på de ulike rettskildene for å finne svar.</p>	Fakta
<p>1.1.5. Harmonisering av rettskildene</p> <p>Kandidaten skal vite at en høyere lov går foran en lavere, for eksempel lov før forskrift, spesiallov går foran en generell lov, en ny lov går foran en gammel lov.</p>	Fakta

TVERRGÅENDE FAGEMNE 1.2. SÆRLIGE RELEVANTE OFFENTLIGRETTLIGE BESTEMMELSER

Beskrivelse/begrunnelse:

Det er viktig at rådgivere og selgere har god kunnskap om personopplysningsloven, hvitvaskingsregelverket og taushetspliktbestemmelser, da dette har særlig betydning for selskap og kunde.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>1.2.1. Personopplysningsloven Kandidaten skal forstå at behandling av personopplysninger krever et rettslig grunnlag og at bruk av opplysningene kun kan anvendes til bestemte formål. Kandidaten skal kunne anvende hovedprinsippene for behandling av samtykke som rettslig grunnlag. Kandidaten skal videre ha forståelse for den registrertes rettigheter og selskapets håndtering av disse.</p> <p>Videre skal kandidaten kjenne til bedriftens plikt til å varsle Datatilsynet og den berørte om personvernbrudd.</p>	Fakta Forståelse Anvendelse
<p>1.2.2. Taushetspliktbestemmelser Kandidaten skal forstå reglene om taushetsplikt utad, innad i foretak mellom konsernselskaper (informasjonssperrer) og videre kunne anvende reglene på relevante problemstillinger.</p>	Fakta Forståelse Anvendelse
<p>1.2.3. Hvitvasking og terrorfinansiering Kandidaten skal kunne gjengi hovedreglene for kundekontroll og undersøkelsesplikt etter lov om hvitvaskingsregelverket. Videre skal de kjenne til selskapets rapporteringsplikt.</p>	Fakta Forståelse Anvendelse

TVERRGÅENDE FAGEMNE 1.3. SÆRLIGE RELEVANTE PRIVATRETTLIGE BESTEMMELSER

Beskrivelse/begrunnelse:

Det er viktig at rådgivere og selgere har god kunnskap om hvilken betydning rådgivers rolle har i forbindelse med avtaleinngåelsen og hvilket økonomisk/strafferettslig ansvar man kan påføre seg selv og selskapet. Det er også viktig at rådgiver/selger har kunnskap om rammene for sine fullmakter.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
<p>1.3.1. Angrerettloven (Fjernsalgsloven) Kandidaten skal kunne gjengi hovedreglene for angrerett ved kjøp av tjenester</p>	Fakta
<p>1.3.2. Konsekvenser av rådgiver/selgers rolle og handlinger</p> <p>1.3.2.1. Kandidaten skal vite at de råd/anbefalinger som er i strid med gjeldende regelverk kan medføre ansvar for selskapet og/eller rådgiver/selger.</p> <p>1.3.2.2. Kontraktsrett: Kandidaten må vite hvordan en avtale kommer i stand og når den er rettslig bindende. Videre skal kandidaten vite at muntlige avtaler er like bindende som skriftlige. Kandidaten skal ha kunnskap om egen fullmakt (stillingsfullmakt). Kandidatene skal vite at avtalen tolkes på bakgrunn av avtaletekst og omstendigheter rundt avtaleinngåelsen, og videre at avtaler kan kjennes ugyldige eller at de må revideres. Kandidaten skal videre vite at selskapet har kontraheringsplikt for enkelte tjenester/ produkter.</p> <p>1.3.2.3. Erstatningsrett: Kandidaten skal kjenne til vilkårene for erstatning, herunder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ansvarsgrunnlag • Årsakssammenheng • Økonomisk tap <p>Kandidaten skal kjenne til at vilkårene er kumulative, dvs. at alle vilkårene må være oppfylt.</p> <p>Når det gjelder vilkåret om ansvarsgrunnlag skal kandidaten kjenne til at ansvaret kan være lovfestet eller ulovfestet, og at det kan være avhengig av skyld (subjektivt) eller uavhengig av skyld (objektivt). Kandidaten skal videre kjenne til ansvar i og utenfor kontrakt og profesjonsansvar som ansvarsgrunnlag.</p> <p>I tillegg til kravet til faktisk årsakssammenheng, skal kandidaten kjenne til at det må foreligge årsakssammenheng mellom det erstatningsbetingende forhold (hendelsen/unnlåtelsen) og skaden, og mellom skaden og det økonomiske tap som kreves erstattet (rettslig årsakssammenheng).</p> <p>Kandidaten skal kjenne til kravet til adekvans, altså at skaden ikke må være en for fjern eller upåregnelig følge av det erstatnings- betingende forhold.</p>	Fakta

: 2. TVERRGÅENDE EMNE: ETIKK OG GOD SKIKK

Oversikt og bakgrunn

ETIKK

Dette emneområdet gir en innføring i sentrale begreper, prinsipper, verktøy og figurer innen fagfeltet etikk. Målet er å legge grunnlaget for at rådgivere/selgere i finansnæringen skal kunne:

Reflektere over rollen som rådgiver/selger og som representant for næringen

Oppdage etiske utfordringer og dilemmaer i arbeidshverdagen

Ta initiativ til å diskutere etiske utfordringer og dilemmaer

Håndtere etiske utfordringer og dilemmaer på en systematisk måte

Begrunne egne valg og standpunkter

Etikkkompetanse vil gjøre den enkelte rådgiver/selger bedre rustet til å møte etiske utfordringer og dilemmaer i egen arbeidshverdag på en god måte. Denne kompetansen er avgjørende for at finansnæringen skal kunne løse oppgavene sine og nyte samfunnets tillit.

Drøfting av etisk dilemma avholdes som en egen prøve i form av en e-simulering kalt Samtalen etter at kunnskapsprøven er bestått.

God skikk

VIRKEOMRÅDE

Reglene gjelder for FinAuts medlemsbedrifter ved rådgivning, informasjon, veiledning og salg i forbrukermarkedet. Reglene gjelder både for personlig betjening og for digitale prosesser.

Virksomheten skal påse at reglene følges. Ledere har et særlig ansvar for å unngå rutiner og systemer, herunder belønningssystemer, som ikke bygger opp under reglene.

Med rådgivning menes personlige anbefalinger til en kunde.

Emneområdet består av 6 fagemner

2.1. Etiske begreper

2.2. Etiske prinsipper

2.3. Etiske dilemmaer

2.4. Etikk og tilbakemeldingskultur

2.5. Profesjonsetikk

2.6. God skikk

Antall oppgaver: 15

TVERRGÅENDE FAGEMNE 2.1. ETISKE BEGREPER

Beskrivelse:

Kandidaten skal forstå hva etikk er – og hva det ikke er. Etikk beskrives som et begrunnelsesverktøy, og kandidaten skal forstå forskjellen mellom etiske vurderinger og vurderinger som ofte forveksles med de etiske.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
2.1.1. Etikk som et begrunnelsesverktøy Kandidaten skal vite at etikk er et begrunnelsesverktøy.	Fakta
2.1.2. Forskjellen mellom etikk og jus Kandidaten skal forstå forskjellen mellom etiske og juridiske vurderinger.	Fakta Forståelse
2.1.3. Forskjellen mellom etikk og moral Kandidaten skal forstå forskjellen mellom etiske og moralske vurderinger.	Fakta Forståelse
2.1.4. Forskjellen mellom etikk og omdømme Kandidaten skal forstå forskjellen mellom etiske vurderinger og omdømmevurderinger.	Fakta Forståelse

TVERRGÅENDE FAGEMNE 2.2. ETISKE PRINSIPPER

Beskrivelse:

Ikke alle begrunnelser er saklige. Kandidaten skal forstå etikkens krav om saklig begrunnelse og kunne gjenkjenne usaklige begrunnelser i konkrete eksempler. Likhetsprinsippet og offentlighetsprinsippet presenteres som grunnlag for å gi saklige begrunnelser. Kandidaten skal kunne identifisere begrunnelser som hviler på disse prinsippene og selv være i stand til å begrunne sine handlinger gjennom dem.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
2.2.1. Etikkens krav om saklig begrunnelse Kandidaten skal forstå etikkens krav om saklig begrunnelse.	Fakta Forståelse
2.2.2. Likhetsprinsippet Kandidaten skal kunne anvende likhetsprinsippet.	Fakta Forståelse Anvendelse
2.2.3. Offentlighetsprinsippet Kandidaten skal kunne anvende offentlighetsprinsippet.	Fakta Forståelse Anvendelse
2.2.4. Svake begrunnelsesstrategier Kandidaten skal kunne identifisere usaklige begrunnelser.	Fakta Forståelse Anvendelse

TVERRGÅENDE FAGEMNE 2.3. ETISKE DILEMMAER

Beskrivelse:

Etikk er et begrunnelsesverktøy. I utvidet forstand er etikk også et verktøy for å håndtere dilemmaer i arbeidshverdagen. Kandidaten skal kunne identifisere dilemmaer i konkrete eksempler og kunne håndtere dem på systematisk måte gjennom verktøyet Navigasjonshjulet.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
2.3.1. Hva et dilemma er Kandidaten skal forstå hva et dilemma er og kunne anvende definisjonen på konkrete dilemmaer.	Fakta Forståelse Anvendelse
2.3.2. Navigasjonshjulet Kandidaten skal kunne anvende Navigasjonshjulet.	Fakta Forståelse Anvendelse

TVERRGÅENDE FAGEMNE 2.4. ETIKK OG TILBAKEMELDINGSKULTUR

Beskrivelse:

Det vil alltid være aspekter ved eget arbeid en ikke selv er klar over. I et arbeidsfellesskap med god tilbakemeldingskultur bidrar hver enkelt med å gi nyttige tilbakemeldinger og ta initiativ til å diskutere etiske utfordringer. Kandidaten skal vite hva som kjennetegner en god tilbakemeldingskultur og kjenne til relevante utfordringer. Kandidaten skal også forstå sammenhengen mellom etikk og tilbakemeldingskultur.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
2.4.1. Tilbakemeldingskultur Kandidaten skal vite hva som menes med uttrykket "tilbakemeldingskultur" og hva som kjennetegner en god tilbakemeldingskultur.	Fakta
2.4.2. Utfordringer knyttet til å bygge god tilbakemeldingskultur Kandidaten skal forstå relevante utfordringer knyttet til å bygge god tilbakemeldingskultur.	Fakta Forståelse
2.4.3. Joharis vindu Kandidaten skal forstå figuren Joharis vindu.	Fakta Forståelse
2.4.4. Sammenhengen mellom etikk og tilbakemeldingskultur Kandidaten skal forstå sammenhengen mellom etikk og tilbakemeldingskultur.	Fakta Forståelse

TVERRGÅENDE FAGEMNE 2.5. PROFESJONSETIKK

Beskrivelse:

Rådgivere/selgere i finansbransjen kan sammenlignes med profesjonsutøvere som leger, advokater og revisorer. Felles for alle disse yrkesutøverne er at de har mer kunnskap på feltet sitt enn det kunden, klienten eller pasienten har. Med dette kunnskapsovertaket følger et ansvar for å ivareta kundens, klientens eller pasientens interesse. Kandidaten skal forstå sentrale profesjonsetiske begreper og se sammenhengen mellom egen yrkesutøvelse og yrkesgruppens/næringens omdømme. Kandidaten skal dessuten forstå hvilke oppgaver som ligger på finansnæringen og hva samfunnsansvaret innebærer.

Delemner og kunnskapskrav	Kunnskapsnivå
2.5.1. Kunnskapsgap Kandidaten skal forstå hva som menes med "kunnskapsgap" i forholdet mellom rådgiver/selger og kunde.	Fakta Forståelse
2.5.2. Interessemotsetninger Kandidaten skal forstå hva som menes med "interesse- motsetninger" i forholdet mellom rådgiver/selger og kunde.	Fakta Forståelse
2.5.3. Yrkesgruppe Kandidaten skal forstå hva det vil si at den enkelte rådgiver/selger representerer en yrkesgruppe.	Fakta Forståelse
2.5.4. Tillit og omdømme Kandidaten skal forstå sammenhengen mellom egen yrkesutøvelse og tilliten til yrkesgruppen/næringen. Kandidaten skal forstå hva som menes med de to uttrykkene "in fact" (det som faktisk er tilfelle) og "in appearance" (hvordan det ser ut for andre).	Fakta Forståelse
2.5.5. Næringens oppgave og samfunnsansvaret Kandidaten skal forstå hvilke oppgaver som ligger på finansnæringen. Kandidaten skal forstå hva næringens samfunnsansvar innebærer og se sammenhengen mellom næringens samfunnsansvar og egen yrkesutøvelse.	Fakta Forståelse

TVERRGÅENDE FAGEMNE 2.6. GOD SKIKK

Beskrivelse:

God skikk skal ligge til grunn for all kundebehandling og rådgivning. Det er næringens felles retningsslinjer eller kjøreregler for hvordan kunderådgivning skal foregå. Det er en forutsetning at rådgiveren har meget god kunnskap, forståelse og vet hvordan rådgivning skal foregå for at disse retningslinjene følges i egen bedrift. Kandidaten skal kunne anvende reglene på konkrete situasjoner.

RETNINGSLINJER OG KRAV TIL KUNNSKAP

Kandidaten skal kunne anvende kunnskap om God skikk på relevante problemstillinger. For hver av de 10 retningslinjene skal kandidaten også kunne:

- gjengi innholdet
- forstå bakgrunnen for at retningslinjen er innført og hvilke hensyn den skal ivareta
- forklare hvordan retningslinjene skal anvendes i konkrete kundesituasjoner.

Kunnskapsnivå

1. FORMÅL

Formålet med reglene er å sikre at kundens interesser og behov blir ivaretatt på beste måte.

2. PROFESJONALITET

Kundebehandlingen skal være redelig og profesjonell. Rammene skal være tydelige for kunden. Når kundens valg ikke er basert på rådgivning, skal dette klart framgå overfor kunden.

3. PERSONVERN

Kundeopplysninger skal håndteres på en måte som sikrer personvern og kundens rettigheter.

4. GRUNNLAG OG BEHOVSANALYSE

Kundebehandlingen skal være basert på et fullgodt grunnlag. Ved rådgivning skal det gjennomføres en fullgod behovsanalyse.

5. INFORMASJON

Informasjonen til kunden skal være korrekt, fullstendig og ikke misvisende.

6. INTERESSEKONFLIKT

Kundens interesser skal gå foran bedriftens og ansattes interesser. Interessekonflikter skal identifiseres og motvirkes. Dersom dette ikke er mulig, skal kunden informeres tydelig om interessekonflikten før avtale inngås.

7. ANBEFALING OG AVTALE

Bedriften skal gjøre sitt for at kunden skal forstå innholdet i avtalen og viktige konsekvenser av denne. Kunden skal gis nødvendig tid til å områ seg før avtalen inngås. Ved rådgivning skal anbefalingen bygge på behovsanalysen.

8. FRARÅDNING

Løsninger som ikke er forenlige med kundens behov og interesser skal frarådes.

9. OPPFØLGING

Eventuell oppfølging fra bedriftens og kundens side skal avtales.

10. DOKUMENTASJON

Kundeavtalen og grunnlaget for denne skal dokumenteres og lagres.

Fakta
Forståelse
Anvendelse

V. 2 15.01.2019 (denne versjon)
V. 1 14.12.2018

*Finansnæringens
autorisasjonsordninger*

Autorisasjonsordningen i
personforsikring

Hansteens gt. 2, Postboks 2572 Solli, N-0202 Oslo, Telefon +47 23 28 42 00
www.finaut.no